

HAL
open science

Η Μηχανή Της [Γ]ραφής

Dimitris Ginosatis

► **To cite this version:**

| Dimitris Ginosatis. Η Μηχανή Της [Γ]ραφής. 2009. <hal-01396399v2>

HAL Id: hal-01396399

<https://hal.science/hal-01396399v2>

Submitted on 3 Jan 2017

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Η μηχανή της [γ]ραφής

(ή τι μου υπαγορεύουν οι ζωγραφικές συνθέσεις του Δ. Ζουρούδη)

Δημήτρης Γκινოსάτης*

Το παρόν κείμενο (1.500 λέξεις) γράφτηκε επ' ευκαιρία της έκθεσης ζωγραφικής, με τίτλο “Laboremus” (2009), του Δ. Ζουρούδη, εικαστικού και Επίκουρου Καθηγητή στη Σχολή Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η έκθεση έλαβε χώρα στην Gallery 7 (Αθήνα). Το δε κείμενο συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο της έκθεσης.

The present text (1.500 words), titled “The writing/suturing machine”, was written on the occasion of visual artist and assistant professor at the School of Visual and Applied Arts of the Aristotle University of Thessaloniki D. Zouroudis’ 2009 painting exhibition “Laboremus”, held at Gallery 7 in Athens-Greece. The text was included in the exhibition catalogue.

γραφή η [ɣrafi]: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του γράφω. 1. η παράσταση του λόγου ή της σκέψης με ένα σύστημα γραφικών συμβόλων, κυρίως επάνω σε χαρτί. 2. το ύφος, το στυλ, ο τρόπος με τον οποίο είναι γραμμένο ένα κείμενο.

ραφή η [rafi]: α. το σημείο (ή η γραμμή) της σύνδεσης κομματιών (από ύφασμα ή άλλο υλικό), η οποία έχει γίνει με κλωστή, σπάγγο και βελόνα. β. (ιατρ.) η σύνδεση με ράμματα μιας χειρουργικής τομής ή ενός τραύματος.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Πάνω στην κακοποιημένη επιφάνεια του καμβά, θύμα μιας υπολογισμένης Παροϊότητας, λάδια και κεντημένες χρωματιστές κλωστές συνθέτουν ένα τραχύ στρώμα που τραυματίζει το μάτι. Εκεί, στον χάοσμο του αδιαφοροποίητου, διακρίνει κανείς ορισμένες φαντασματικές μορφές που, ωστόσο, τίποτα δεν τις διαχωρίζει από το πρώτο. Η πραγματοποιήσή τους, το σχήμα τους και η δυνατότητα ύπαρξής τους έχουν κριθεί ήδη στο αδιαφοροποίητο. Η Infanta Margarita, εξαθλιωμένη, βίαια αποσπασμένη από την αινιγματική σύνθεση, παγίδα για το βλέμμα, του Velasquez ή του Picasso, επιστρέφει ως καρικατούρα του εαυτού της. Πλάι της ένα αρσενικό νευρόσπασμα. Το σηκωμένο χέρι του με την πέτρα στην παλάμη συμπτωνώνει όλη εκείνη τη διαστροφικότητα του *Κακού*, η οποία μόνο στη λέξη «παιδί» μπορεί να βρει την πλήρη έκφρασή της. Εδώ κι εκεί, κάποιες μόλις αναγνωρίσιμες μορφές αποπλαισιωμένων αντικειμένων (πους αλόγου, αιωρούμενος βραχίονας ή κεφαλή ταύρου). Πιο πέρα, μια ακατέργαστη μάζα από μαινόμενα σώματα· καθλωμένη σκηνή ταραχώδους συμφυρμού, διακοπτόμενου από νησίδες τάξης που ανακουφίζουν το μάτι· φράξιες που εφορμούν εν δισταγμό και ερίζουν για το εμμένον υπόλειμμα της κομμένης κεφαλής. Το ασύντακτον της σύμπλεξης τους ανθίσταται στα όποια λεκτικά αναπύγματα που τείνουν να το καταλύσουν εξομαλύνοντάς το. Κάθε απόπειρα

* <https://cv.archives-ouvertes.fr/dimitris-ginosatis>

ρηματοποίησής τους συντάσσεται φέροντας μέσα της την ασύντακτη βωβότητα των μορφών. Αναδιπλωμένες στον εαυτό τους, αυτές υπαναχωρούν στο αδιαφοροποίητο, εκχωρώντας στο βλέμμα μονάχα την εξωτερική φυσιογνωμία τους. Ο πίνακας λέει κρύβοντας και δείχνει σιωπώντας.¹

Προς τι οι νησίδες τάξης; Άσκηση αρμονίας; Μάλλον επίφαση τάξης. Επίταση του θορύβου. Κατακερματισμός του κατακερματισμού. Διότι, η ισχύς του αδιαφοροποίητου δεν αρκεί. Ο κατακερματισμός της μορφής πρέπει να κατακερματιστεί και αυτός, η διασπορά πρέπει να διασπαρεί περαιτέρω. Η σύνθεση, επιφάνεια εκδήλωσης του αδιαφοροποίητου, πρέπει να διαιρεθεί σε κομμάτια και τα κομμάτια να ανασυντεθούν, σαν οριζόντια αποδιαστρωμάτωση ενός βιωματικού παλίμψηστου, μέσα στην ασυνέχειά τους. Παράλληλη συρραφή-μοντάζ, η οποία αποκαλύπτει τη μύχια εμπειρία του χριστολογικού κύκλου και της σύγχρονης εκδοχής του, της κινηματογραφικής σεκάνς.

Όταν η κίνηση της βελόνας αποσπάται από τον εργαλειικό κόσμο της σημασίας και της χρησιμότητας, όταν αποσχίζεται από την *ανάγκη* να συνδέσει δύο κομμάτια, να οριοθετήσει ζώνες, περιοχές ή πεδία, όταν παύει να υπάρχει ως διαχωρίζουσα/ενώνουσα γραμμή, τότε η ραφή μετατρέπεται σε καθαρή ένταση δίχως άλλο σκοπό πέρα από την επιτέλεση της επιτέλεσής της, την επανάληψη της επανάληψής της, την αδιάλειπτη επιστροφή της στο προσιδιάζον ίχνος της. Ατέρμονη [γ]ραφή που ασκείται μέσα στην α-διαφορία της κίνησής της. Ή απλά: *γίνεται*. Δεν νέμει ούτε νομοθετεί. Διατρέχει εμμενώς ένα χώρο δίχως νόμο και υπερβατικότητα. Ροή επιθυμίας η οποία, ωστόσο, δεν έχει καθόλου να κάνει με την *Επιθυμία* όπως μας την έχει διδάξει και εμψύσησει ο ψυχαναλυτικός λόγος. Και τούτο διότι δεν βασίζεται στην έλλειψη ενός απόντος αντικειμένου, αλλά στην περίσσεια. Ούτε αναπλήρωση, ούτε υποκατάσταση, αλλά διαρκής μετατόπιση και αύξηση. Εδώ, η επιθυμία αποκτά μια θετική αξία, επειδή τίποτα δεν διακόπτει τη σύσταση του πεδίου εμμένειάς της. Κι αν ενίοτε, μέσα στην έκκεντρη οργάνωσή της, αναδύεται κάποιο αρνητικό, υπερβατικό στοιχείο που αίρει τη θετικότητά της, εγκαθιστώντας τη στην εδαφική επικράτεια ενός Κυρίου Ονόματος (Πατέρας, Θεός, Νόμος, Κοινωνία), αυτό συμβαίνει αποκλειστικά και μόνο για να απεδαφοποιηθεί εκ νέου. Εδώ, η επιθυμία/ραφή/γραφή δεν συνιστά πραγματική μορφή ή ανάπτυξη, αλλά έντονη πολλαπλότητα, ατελεύτητη συναρμογή, αυτο-οργανούμενη και διαρκώς

¹ Παράξενος βρόχος ανάδρασης αυτή η α-συμπωτική σχέση της τυφλότητας του λόγου και της βωβότητας του πίνακα. Ασύμμετρα σύμπαντα που επικοινωνούν επειδή ακριβώς δεν επικοινωνούν. Η συνθήκη δυνατότητας του λόγου (η τύφλωση) δεν ανήκει στην τάξη του λόγου και, αντιστοίχως, η συνθήκη δυνατότητας της εικονοπλαστικής παράστασης (η αφασία) δεν ανήκει στην τάξη της παράστασης. Η μια συνιστά συνθήκη δυνατότητας της άλλης, μέσα σε ένα κλειστό αναδρομικό κύκλωμα αλληλοπυροδότησης, όπου αυτό που τρέφει τη σχέση τους είναι η μη αναγωγιμότητά τους. Πεδία διαταραχών, τα οποία διαστρέφουν το ένα το άλλο, γεννώντας νέες διαταραχές. Φαύλος κύκλος όπου ό,τι δεν μπορεί να λεχθεί, επειδή ακριβώς μπορεί να δειχθεί, λέγεται αποσιωπούμενο. Μοιραία, όμως, το δεικνυόμενο κερδίζει σιγά σιγά έδαφος, γίνεται λαλίστατο, πλημμυρίζει από το μη νόημά του, μεταβιβάζοντας τη βωβότητά του, την εκκωφαντική σιωπή του στο λόγο. Τότε, καταλαβαίνει κανείς ότι η βωβότητα δεν ήταν παρά η άλλη όψη του λεκτικού ενδύματος με το οποίο ο τυφλός λόγος περιέβαλλε το βλεπόμενο.

διαφοροποιούμενη διαδικασία εν τω γίγνεσθαι.

Αυτού του τύπου η επιθυμία και αυτού του τύπου η [γ]ραφή δεν είναι κάτι – πράγμα ή οντότητα– αλλά *συμβάν* εκδιπλούμενο μέσα στην ενικότητα του ιδιώματός του: «Στην πολλαπλή αυτή γραφή, όλα πρέπει να τα ξεμπλέξουμε, αλλά τίποτα δεν υπάρχει προς αποκρυπτογράφηση. Η δομή πρέπει να ακολουθηθεί, να πιαστεί (όπως λέμε για έναν πόντο που έφυγε) σε όλα της τα καρικώματα και σε όλους της τους ορόφους, αλλά δεν υπάρχει βάθος. Πρέπει να διατρέξουμε, όχι να διαπεράσουμε το χώρο της γραφής».² Η βελονιά –χειρονομία εντασιακή/παθηματική και όχι εκφρασιακή– αποκομμένη από κάθε τελεολογική μορφή οργάνωσης, μη σημαίνουσα, φερόμενη από μια καθαρή κίνηση εν-γραφής, χαράσσει ένα πεδίο δίχως προέλευση μήτε προορισμό. Αυτός ο ιδιότυπος «textus» («ύφος», «υφή», «ύφασμα», αλλά και «γλώσσα», «γραφή», «κείμενο»), που μαρτυρεί τον κοινό τόπο της ραφής και της γραφής, αυτή η αδηφάγος και ακανόνιστη συνυφή που εκτείνεται, συστρέφεται και διακλαδώνεται στην επιφάνεια του καμβά, δεν είναι ένα σύνολο γραμμών, φορέας μιας έννοιας μοναδικής (σημασίας ή μηνύματος του Ιστουργού), αλλά ένα βασίλειο της ενδεχομενικότητας, ένας περίπλοκος χώρος πολλαπλοτήτων, όπου συγκρούονται και οσμώνονται ετερόμορφες [γ]ραφές εκ των οποίων καμιά δεν είναι η αρχική. Έτσι απελευθερωμένο από την πρόθεση του Ιστουργού, το εργόχειρο, αυτεξούσιο πλέον, κενώνεται από κάθε ερμηνευτικό βάθος, από κάθε πάθος, αίσθημα ή εντύπωση, για να προσδεθεί στην άπειρη και διαρκώς διογκούμενη επιθυμία, απ' όπου αντλεί μια [γ]ραφή που δε σταματά ποτέ.

Πώς μια τέτοια απόλυτη διασπορά, πάντοτε επί το έργον, καταλήγει να διατείνεται Πότι συνιστά ένα *Έργο*; Από πού προέρχεται αυτή η δυνατότητα της συγκρότησής της σε ένα *σώμα έργου*; Πώς περνάμε από μια πολλαπλότητα συναρμογών (κειμένων ή ραφών) στην υπερβατικότητα ενός τελικού, ενιαίου προϊόντος;

Το κέντημα, όπως και το γράψιμο, είναι ένα καθ' όλα σοβαρό παιχνίδι αμφιταλάντευσης που εγκλωβίζει τον κεντητή/γραφέα σε ένα ανελέητο «double bind»: όσο κατεβαίνει προς το κέντημα/γράψιμο, εν εγρηγόρει, παραδιδόμενος στην ατέρμονη κίνησή του, στην απόλυτη διασπορά του, στην ατέλειωτη χαρά και σαγήνη του, στην ανένα παραγωγή του, την οποία καμιά θεματική αποκρυστάλλωση δεν μπορεί να αναστείλει, τόσο ανεβαίνει προς τη φαντασιακή ενότητα ενός έργου, την εποπτεία και τον έλεγχο, την κωδικοποίηση και τη διόρθωση, το όραμα μιας διυποκειμενικής επικοινωνίας. Την ίδια στιγμή, όμως, όσο κατευθύνεται προς ένα έργο, ένα νόημα ή ένα τελειωμένο έκθεμα/αντικείμενο, τόσο άγεται από την απαίτηση της συνέχισης. Κι άλλο. Πιο πέρα. Ακόμη πιο πολύ. Εμβυθίζεται στην εργασία. Παραδίδεται στην ανοικονόμητη μυχιότητα του εργόχειρου. Συνεχίζει δίχως σταματημό: «Στην εμποριοκρατική μας κοινωνία, πρέπει οπωσδήποτε να φτάσουμε σ' ένα έργο: πρέπει να κατασκευάσουμε, δηλαδή να αποτελειώσουμε ένα εμπόρευμα. Έτσι, όταν γράφω, το γράψιμο γίνεται κάθε στιγμή άχαρο, κοινότυπο, ενοχοποιημένο από το έργο στο οποίο πρέπει βέβαια να συμβάλει. Πώς να γράψω μέσα απ' όλες τις παγίδες που μου στήνει η συλλογική εικόνα του έργου; - Ε, λοιπόν, στα τυφλά. Σε κάθε

² Roland Barthes, «La mort de l'Auteur», εις: *Le bruissement de la langue*, Seuil, Παρίσι 1984.

στιγμή της εργασίας, νιώθω χαμένος, αποτρελαμένος και ερεθισμένος, δεν μπορώ παρά να λέω τη λέξη με την οποία τελειώνει το *Κεκλεισμένων των θυρών* του Sartre: ας συνεχίσουμε».³

Μέσα από τις συνθέσεις του, ο Δημήτρης Ζουρούδης μας προσφέρει απτές αποδείξεις ότι, γι' αυτόν, το ίδιο το έργο είναι και οφείλει να είναι –αν θέλει να λέγεται έργο– εξ ορισμού, εκ φύσεως και εκ της ουσίας του μία διαρκής παλινδρομηση: μία διαρκής επανάκαμψη στον εαυτό του, μία αδιάλειπτη επ-ανα-στροφή στο ίχνος του. Στην περίπτωση του, το εικαστικό ενέργημα/αντικείμενο είναι εξ ορισμού και κατ' ανάγκη σύστοιχο μιας διαδικασίας καθήλωσης, όμοιας με ψυχαναγκαστική τελετουργία, επειδή αιχμαλωτίζει και διεμπλέκει στα βρόχια του όλες τις συνιστώσες της υποκειμενικότητας του καλλιτέχνη, αναδιευθύνοντάς τις, επανοργανώνοντάς τις, αγκιστρώνοντάς τις σε ετερογενείς συναρμογές: «η τέχνη... θα μπορούσε να συγκριθεί με εκείνη τη δραστηριότητα, για την οποία έκανε λόγο ο Νίτσε, και η οποία συνίσταται στην ύφανση κειμένων μέσα στο χάος του κόσμου [...]. Η τέχνη είναι αυτό επί του οποίου και περί του οποίου η υποκειμενικότητα δύναται να συνθέσει εκ νέου τον εαυτό της, με τον ίδιο τρόπο που οι φωτεινές ακτίνες συγκεντρώνονται σε μία δέσμη για να φωτίσουν ένα συγκεκριμένο σημείο».⁴ Εντούτοις, αυτή η καθήλωση δεν έχει καθόλου να κάνει με το Καθεστώς Γενικευμένης Καθήλωσης (Κ.Γ.Κ.) που προάγει αδυσώπητα ο Ενοποιημένος Παγκόσμιος Καπιταλισμός (Ε.Π.Κ.): αυτός «δεν νοιάζεται καθόλου για τα υπαρκτικά εδάφη τα οποία η τέχνη έχει ως αποστολή να παραγάγει. [...] Συνεχίζει και επιτελεί το έργο του, δηλαδή τη μετατροπή αυτών των εδαφών σε προϊόντα. Για να το πούμε διαφορετικά, κάθε φορά που η τέχνη προτείνει δυνατότητες ζωής, ο Ε.Π.Κ. μάς αποστέλλει το λογαριασμό».⁵

Το έργο (της) τέχνης είναι ανοικονόμητο, ηθο-αισθητικό, πολιτικό – εάν και εφόσον αφαιρεθούν από αυτή την έννοια όλες οι γνωστές, τετριμμένες και συμβατικές συνδηλώσεις και συμπαραδηλώσεις της. Η καθήλωση την οποία συνεπάγεται δεν είναι μία νευρωσικού τύπου καθήλωση της υποκειμενικότητας στην ταυτότητα (παρ' όλο που μπορεί να προσλάβει ακόμη και τέτοια μορφή), αλλά μία καθήλωση διεμπλοκής της σε διαδικασίες ετερογένεσης. Πράγμα που σημαίνει ότι τελικά το έργο συνιστά, ενδεχομένως, καθήλωση μόνο κατ' όνομα...

³ Roland Barthes, *Roland Barthes par Roland Barthes*, Seuil, 1975.

⁴ Nicolas Bourriaud, *Σχεσιακή αισθητική*, Εκδόσεις ΑΣΚΤ, 2015.

⁵ ό.π.